

Številka: 00104-368/2019/7

Datum: 23. 1. 2020

Odgovor na poslansko vprašanje Jožeta Tanka v zvezi z ruskimi vojaki

Vlada Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Vlada RS) je prejela pisno poslansko vprašanje Jožeta Tanka v zvezi z vojaki ruske narodnosti, umrlimi v času 2. svetovne vojne na ozemlju današnje Slovenije. V zvezi z isto tematiko je poslanec na Vlado Republike Slovenije že naslovil poslansko vprašanje dne 13. 5. 2019. Vlada Republike Slovenije je v svojem odgovoru navedla štiri vrste okoliščin v kateri so vojaki ruske narodnosti umrli v času 2. svetovne vojne na ozemlju današnje Slovenije. V prvem dogovoru 13. 6. 2019 je Vlada Republike Slovenije navedla 35 znanih lokacij, kjer so med drugimi žrtvami pokopane tudi žrtve ruske narodnosti. V zvezi z navedeno tematiko poslanca dodatno zanima:

- Kdaj, kako in kje so bile ustanovljene ruske vojaške enote v okviru Narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Slovenije ter kasneje v Narodnoosvobodilni vojski in partizanskih odredov Jugoslavije?
- V katere partizanske enote so bile vključene tudi ruske vojaške enote ali pa posamezne ruske osebe?
- Koliko oseb ruske narodnosti se je borilo v partizanskih enotah ter koliko jih je padlo in koliko dočakalo konec 2. svetovne vojne?
- Na katerih območjih Slovenije so se borile te osebe ruske narodnosti, kje so padle in kje so bile pokopane?

Vlada RS pojasnjuje, da po do sedaj znanih podatkih zgodovinsko znanstvenega raziskovanja v poveljstvu narodnoosvobodilne vojske (v nadaljnjem besedilu: NOV) in partizanskih odredov (v nadaljnjem besedilu: PO) Slovenije niso oblikovali posebnih enot, v katere bi bili vključeni izključno državljani Sovjetske zveze (v nadaljnjem besedilu: ZSSR), pač pa so ti bili vključeni v enote NOV in PO Slovenije. Po narodnosti so to bili predvsem Rusi, Ukrajinci in v velikem številu Azeri in Turkmeni. Pač pa so jih že od prvih številčnejših dizertacij in septembra 1943 prispele 162. (turkestantske) divizije in nato še kozaško-kavkaške divizije in SS polka Varjag od začetka leta 1944 koncentrirali v določenih bojnih enotah, ki so jih označevali kot mednarodne.

Prvo enoto (četo) s koncentriranimi državljani ZSSR so ustanovili oktobra 1943 v 2. bataljonu 2. soške brigade, ki je nato dobila ime Bazoviška. Najbolj izrazit primer takšne enote je bil 2. bataljon 18. (Bazoviške) brigade iz sestava 7. korpusa, oblikovan aprila 1944, ki je zaradi koncentracije državljanov Sovjetske zveze dobil popularni naziv »ruski«.

Bataljon pretežno sestavljen iz državljanov ZSSR je v prvih mesecih 1944 obstajal tudi v 9. brigadi iz sestave 7. korpusa, vendar so borce porazdelili v manjše skupine po več enotah.

Aprila 1945 so bataljon sestavljen iz državljanov ZSSR ustanovili v treh brigadah IV. operativne cone na Štajerskem: 1. brigadi (Tomšičevi), Šlandrovi in Zidanškovi brigadi.

Oblikovanje takih enot je sledilo tako praktičnim (jezik poveljevanja, podobna vojaška usposobljenost) kot motivacijskim razlogom. Vendar navajanje enot bataljonskega ranga ne

pomeni, da tudi v posameznih drugih enotah (tako brigadah kot odredih) tako 9. korpusa, 7. korpusa in IV. operativne cone ne bi bilo posameznih ali manjših in večjih skupin državljanov ZSSR. Poveljniški kader je bil mešan.

Števila vseh državljanov ZSSR, ki so zbežali iz vojnega ujetništva na slovenskem ozemlju (veliko ujetniško taborišče v Mariboru) ali bližnjih italijanskih in avstrijskih območij, ali dezertirali iz nemških kolaborantskih enot in se pridružili partizanski vojski, ni bilo nikoli ugotovljeno. Ocenjuje se na okoli 2000 (po Nadeždi Pilko) oziroma 800 (po Zdravku Klanjščku). Prav tako nikoli ni bilo ugotovljeno število padlih. Zgolj »ruski« 2. bataljon 18. brigade je imel v času od aprila 1944 do maja 1945 175 padlih in 39 pogrešanih.

Preživele borce, državljane ZSSR, so aprila oziroma v začetku maja 1945 na zahtevo sovjetskih oblasti izločili iz enot NOV in PO Slovenije in zbrali za transport v Sovjetsko zvezo. 3. maja 1945 so v Šempasu zbrani sovjetski državljani ustanovili 1. rusko partizansko brigado, ki je kmalu odšla v Sovjetsko zvezo. Približno ob istem času so odšli tudi ostali sovjetski državljani borci z območja IV. operativne cone in 7. korpusa.

Državljanji ZSSR so se v vrstah NOV in PO Slovenije borili na večini slovenskega etničnega območja. Največ jih je bilo na Primorskem (v enotah 9. korpusa), saj so bile tam stacionirane nemške in kolaborantske enote, iz katerih so dezertirali. Bili pa so tudi v enotah 7. korpusa na Notranjskem in Dolenjskem, pred koncem vojne pa se je njihovo število zelo povečevalo v enotah na Štajerskem.

Borce NOV in PO Slovenije, državljane ZSSR, so pokopavali podobno kot ostale padle pripadnike NOV in PO Slovenije bodisi na obstoječih pokopališčih bodisi v grobovih izkopanih v ta namen v bližini prizorišč večjih spopadov. Podrobne evidence niso vodili. Še danes obstajajo posamični grobovi (npr. Ljubljana Polje, Povir pri Sežani) in grobnice pripadnikov NOV in PO Slovenije. V povojnih ekshumacijah so posmrtno ostanke tako pokopanih ponekod zbrali v grobnicah, npr. v Trnovem pri Novi Gorici. Ni pa znano, da bi si sovjetske oblasti po 1945 prizadevale za izkope posmrtnih ostankov padlih sovjetskih državljanov.

Drugih podatkov Vlada Republike Slovenije nima, saj je obravnavana tematika še vedno predmet zgodovinsko znanstvenega raziskovanja.